

Kursbeskrivning

Syfte

Kursen syftar till att ge deltagarna insikt i specialisttandvårdens roll i att skapa förutsättningar för befolkningen att uppnå god munhälsa och få tillgång till tandvård på lika villkor. Deltagarna förväntas inhämta kunskap om faktorer som påverkar befolkningens munhälsa och om skillnader i munhälsa mellan olika grupper i samhället. Vidare förväntas deltagarna få kunskap om hur insatser som organiseras via samhället påverkar förutsättningarna för en god munhälsa, vilka dessa insatser kan vara och hur de kan planeras och administreras. Kursen syftar också till att ge kunskap om hur diskriminering och ojämlikhet i samhället kan uppstå och hur detta kan förebyggas och motverkas. Deltagarna förväntas också inhämta kunskap om hur specialisttandvården styrs.

Innehåll

Samhällsodontologins fokus är att förebygga sjukdomar, främja hälsa och förbättra livskvalitet genom åtgärder som organiseras av samhället. Dessa åtgärder omfattar aktiviteter riktade såväl mot hela populationer som mot grupper och individer. Målet med samhällsodontologiska insatser utgår från tandvårdslagens målformulering:

Målet för tandvården är en god tandhälsa och en tandvård på lika villkor för hela befolkningen (Tandvårdslagen 1985:125 2 §).

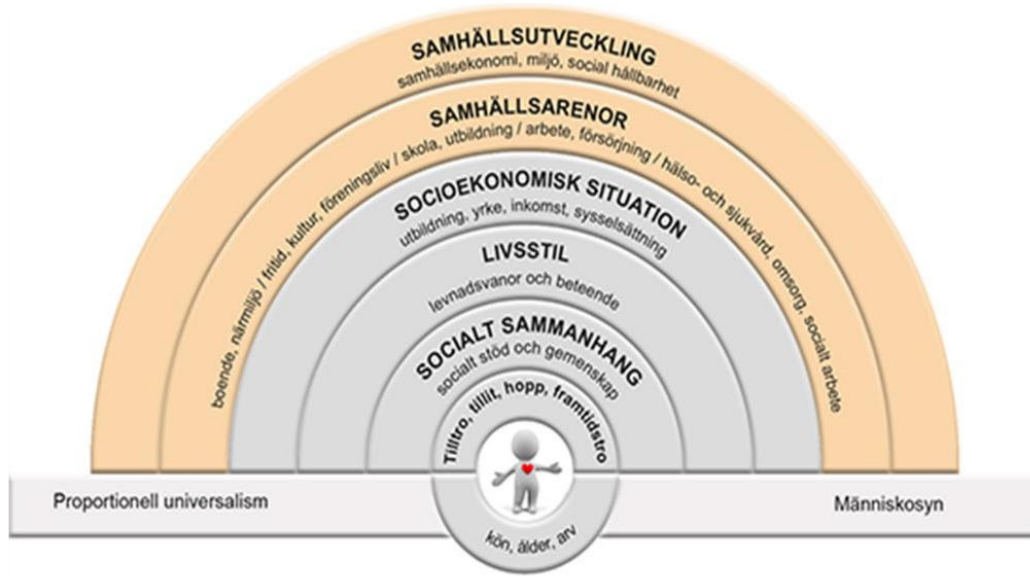
Samhällsodontologin sätter munhälsan i ett folkhälsoperspektiv vilket innebär att:

- munhälsa är ett *samlingsbegrepp* för hela befolkningens eller grupperns hälsotillstånd,
- munhälsa mäts dels utifrån genomsnittlig *nivå* i hela befolkningen och i grupper i befolkningen, dels utifrån *fördelning* mellan olika grupper i samhället.
- en god munhälsa betyder en så genomsnittligt god oral hälsa som möjligt som samtidigt är så jämnt fördelad som möjligt.

Kursen tar utgångspunkt i hälsans bestämningsfaktorer (se figur) och delas upp i fyra områden:

- Munhälsans nivå och fördelning
- Tandvårdens roll för munhälsans nivå och fördelning
- Sjukdomsförebyggande och hälsofrämjande insatser
- Jämlikhet och mångfald

Figur

”Östgötamodellen för jämlik hälsa – ett samspel mellan individ, miljö och samhälle”. Orange färg markerar de samhälleliga förutsättningar som är avgörande för de individuella (grå) bestämningsfaktorerna för hälsa. Framtagen av Jolanda van Vliet och Margareta Kristenson, 2014, baserad på hälsans bestämningsfaktorer av Dahlgren och Whitehead, 1991. Från Östgötakommissionens slutrapport

Munhälsans nivå och fördelning

I detta område är fokus på hälsans bestämningsfaktorer och innebörden av olika begrepp som sjukdom- hälsalivskvalitet, socioekonomiska faktorer och jämlik/ojämlik hälsa. Epidemiologi som verktyg för att beskriva och analysera förekomst, fördelning och behov kommer att belysas liksom hur olika typer av register kan användas.

Tandvårdens roll i munhälsans nivå och fördelning

Detta område handlar om hur förutsättningar för att styra mot en god munhälsa skapas genom lagar och regler och hur tandvården styrs. Kunskapsstyrning och samverkan mellan tandvård och andra aktörer i hälso- och sjukvården och det omgivande samhället belyses.

Hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande interventioner för att skapa en god munhälsa

Olika typer av hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande åtgärder och program på olika nivåer beskrivs i detta område. Up-stream- och down-stream-strategier beskrivs och diskuteras utifrån de hälsoklyftor som finns idag.

Jämlikhet och mångfald

I detta område ligger fokus på innebörden av jämlik vård, hälsa och mångfald. De egna möjligheterna för att, utifrån sin egen profession, minska hindren för en god munhälsa och en god vård berörs. Vidare utforskas hur det är möjligt att arbeta normkritiskt och hur en normkritisk vård kan bidra till en mer jämlik hälsa.

Lärandemål

Efter avslutad kurs ska kursdeltagaren kunna:

- Reflektera över specialisttandvårdens roll i att skapa förutsättningar för befolkningen att uppnå god munhälsa och få tillgång till tandvård på lika villkor
- Beskriva och i viss mån förklara munhälsans nivå och fördelning med utgångspunkt i bestämningsfaktorer för hälsa.
- Beskriva hur förutsättningar för en god munhälsa skapas genom tandvårdens styrning och genom samverkan mellan tandvård och andra aktörer i hälso- och sjukvården och det omgivande samhället.
- Ge exempel på hur interventioner för att skapa en god munhälsa på befolknings- grupp- och individnivå inom olika områden kan utformas och genomföras.
- Beskriva innebörden av jämlik vård och hälsa.
- Reflektera över hur specialisttandläkaren kan arbeta normkritiskt och hur en normkritisk vård kan bidra till en mer jämlik munhälsa.

Arbetsformer

Kursdeltagarna förväntas delta i diskussioner och ge reflektioner på mindre uppgifter under pågående föreläsning/seminarium. Dessutom tillkommer självstudier och eget arbete med inlämning/examinationsuppgift – se nedan.

För examinationsuppgiften väljer varje deltagare, i samråd med kursgivare/huvudhandledare, en frågeställning eller ett problem inom respektive ämnesområde (specialitet). Frågeställningen/problemet ska skriftligt ges en bakgrund och en reflektion utifrån ett samhällsodontologiskt perspektiv. Vid examinationen diskuterar kursdeltagarna två och två varandras i förväg inlämnade uppgifter.

Bedömningsformer

För godkänd kurs krävs deltagande vid webbaserade föreläsningar/seminarier. Godkänd skriftlig uppgift samt deltagande i diskussion vid det slutliga seminariet. Genomförd kursvärdering.

Litteraturförslag

Litteraturförslag presenteras i schemat.

Kursvärdering

Kursen avslutas med obligatorisk skriftlig kursvärdering.